

Гаскевич Д.Л., Кіосак Д.В.

**НЕОЛІТИЧНІ ЗНАХІДКИ
МЕЛЬНИЧНОЇ КРУЧІ З
ДОСЛІДЖЕНЬ
А.В.ДОБРОВОЛЬСЬКОГО ТА
КУЛЬТУРНО-ХРОНОЛОГІЧНА
ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ПАМ'ЯТКИ**

Gaskevych D.L., Kiosak D.V.

**NEOLITHIC FINDS OF THE
MELNYCHNA KRUCHA FROM
INVESTIGATIONS BY
A.V.DOBROVOLSKY AND
CULTURAL-CHRONOLOGICAL
INTERPRETATION OF THE SITE**

Статтю присвячено неолітичному поселенню Мельнична Круча, дослідженому у лісостеповому Побужжі в 1930–1940-их рр. Уперше детально публікуються матеріали, зібрані тут А.В.Добровольським у 1938 р. Зроблено висновок про іншу локалізацію цих знахідок щодо місця розкопок В.М.Даниленка та різну культурно-хронологічну належність матеріалів зі зборів на поверхні і добутих розкопками 1949 р.

Вступ

Дослідження неоліту Побужжя триває вже понад 80 років. Однією з перших виявлених у регіоні неолітичних пам'яток було поселення Мельнична Круча, що знаходиться неподалік с.Сабатинівка Уляновського р-ну Кіровоградської обл. У різні роки воно не раз ставало об'єктом вивчення різних археологів, а його матеріали, що зберігаються у фондах наукових установ Києва та Одеси, були частково опубліковані (Даниленко, 1957, с. 37–43; 1969, с. 107–111). Нещодавнє виявлення у фондах Одеського археологічного музею НАН України (далі – ОАМ) польової документації та знахідок Мельничної Кручі з досліджень 1930-их років, які тривалий час вважалися втраченими, дало поштовх до нового вивчення як самого поселення, так і його колекцій. Зокрема автори цієї статті детально дослідили питання історії дослідження та локалізації пунктів з первісними знахідками між селами Сабатинівка та Луполове, а також підняли питання про відмінний характер крем'яного інвентаря виявленого А.В.Добровольським у 1938 р. та В.М.Даниленком у 1949 р. (Кіосак, Гаскевич 2011). Ретельне вивчення колекції матеріалів досліджень 1949 р. (Гаскевич, у друці) та віднайдення кількох керамічних знахідок і шліфованих кам'яних виробів із колекції 1938 р. дозволяє більш аргументовано розглянути питання їх культурно-хронологічної інтерпретації і здійснити певну ревізію усталених поглядів щодо Мельничної Кручі як чітко стратифікованої багатощарової неолітичної пам'ятки.

Історія дослідження

Перші знахідки археологічних матеріалів первісної доби на лівому березі р.П.Буг в околицях с.Сабатинівка були зроблені місцевим мешканцем С.І.Чубом. У серпні 1931 р. серед інших виявлених ним поселень він показав К.П.Полікарповичу місцезнаходження в ур. «Мельницьке». Тут на розмитій поверхні краю надзаплати П.Бугу ними були зібрані численні кістки тварин, поодинокі фрагменти кераміки та 27 крем'яних виробів: невеличкий нуклеус, 2 скребки, 12 уламків пластин (у т.ч. 1 ретушована) та 12 відщепів. Зібрана на пункті кераміка визначена як «цілком аналогічна» до посуду поселення Сабатинівка I (Козубовський 1933, с. 64). Останнє містить матеріали етапу VI трипільської культури енеоліту та сабатинівської культури доби бронзи (Козубовський 1933, с.63; Добровольський 1952).

Внаслідок політичних репресій 1933-1938 рр. співробітників БОГЕСівської експедиції (Товкайло 2007, с.225) зібраний ними археологічний матеріал не було належним чином опрацьовано та опубліковано. За даними В.М.Даниленка, він «потрапив у провінційні музеї і переважно загинув під час війни» (Даниленко 1969, с.46).

У 1936 р. на дні П.Бугу біля берега ур. «Мельнична Круча» було виявлено човен-однодеревку, який нині експонується в Центральному військово-морському музеї (м.Санкт-Петербург, Російська Федерація). Співробітник Одеського історико-археологічного музею (нині – ОАМ) В.І.Селінов, який 1937 р. прибув до села для підняття човна, у своєму

щоденнику відмітив наявність залишків «давнього становища», зафіксованого «у пологій частині лівого берега р. Буг на відстані 150 м угору вздовж течії, тобто на W від місцезнаходження вищезгаданого човна» (Селинов 1937). Тут серед численних кісток тварин та мушель річкових молюсків він зібрав 3 фрагменти грубої кераміки, 1 невеликий нуклеус та 2 скребки. У 1938 р. в урочищі працювали співробітники археологічної експедиції ОАМ на чолі з А.В.Добровольським. В музеї зібрані ними знахідки утворили колекцію № 52320, яка, за даними інвентарної картки, нараховувала 157 речей: 9 уламків кераміки, 3 шліфованих кам'яних знаряддя, 131 крем'яний виріб, 11 кісток тварин та 3 мушлі.

У 1947 р. Середньобузька експедиція ІА АН УРСР під керівництвом А.В.Добровольського відновила дослідження в урочищі. На розмитому повінню березі П.Бугу було зібрано 5 фрагментів керамічного посуду, 11 крем'яних виробів та 2 уламки кальцинованих кісток, а також «у різних місцях зачищено ґрунт, в декількох прокопано від берега до бровки тераси». У ході цих земляних робіт було знайдено ще 3 фрагменти кераміки, 1 крем'яний виріб, 5 мушель, 12 кісток тварин та 1 фрагмент щитка черепахи. Через нечисленність здобутих матеріалів А.В.Добровольський охарактеризував Мельничну Кручу як «залишки майже повністю знищеної неолітичної стоянки» (Добровольський 1947/3, ф. експ. № 501, с. 2, № 687, с.156, 174, 175). Це враження дослідника тільки зміцнилося після відвідин ним пам'ятки в 1948 р., про що свідчить запис у польовому щоденнику: «...проти минулого 1947 г. тут сталися берегові зміни у зв'язку з повінню П.Буга. Стоянка остаточно знесена водою і зараз не вдалося на ній хоч щось знайти. Ця стоянка вже не існує і на ній більше робити нічого» (Добровольський, Макаревич, Оболдуева 1948/1, № 980, с.5).

Попри категоричність заяви А.В.Добровольського, наступного 1949 р. під керівництвом нового начальника Середньобузької експедиції – В.М.Даниленка роботи на пункті відновилися. Вони тривали лише 6 днів, упродовж яких було зібрано підйомний матеріал і 2 зачистками, 3 розкопаннями, 1 траншеєю та 1 шурфом розкрито загальну площу 242 кв. м (рис.4) (Даниленко 1949/5, ф. експ. № 2034, 2037; 1957, с. 37–43). За даними інвентарного опису, в ході дослідження було виявлено 287 знахідок: 234 крем'яних виробів, 14 виробів із рогу та кістки, 1 кам'яне знаряддя

та 38 уламків кераміки різних археологічних періодів (Даниленко 1949/5, ф. експ. № 1738, кн. I, с. 2–10).

Колекція досліджень А.В.Добровольського 1938 р.

Частина колекції 1938 р., яка давно вважалася втраченою, нещодавно була виявлена під час планової звірки у фондах ОАМ серед матеріалів розкопок першого Сабатинівського поселення¹. Зі 157 знахідок, згаданих у інвентарній картці колекції, наразі вдалося віднайти 91. На щастя, серед них – усі найпоказовіші речі, зокрема, більшість крем'яних знарядь, орнаментовані фрагменти кераміки, всі шліфовані вироби з каменю.

Крем'яні вироби представлені 83 знахідками. При їх виготовленні найчастіше використовувалися два типи кременю: один темно-сірого та чорного кольору з білими вкрапленнями, другий нерівномірного забарвлення – світло-сірий та жовтий, з темно-жовтою та червонуватою підкіркою і білими вкрапленнями. У меншій кількості представлені вироби з високоякісного темного, прозорого у тонких сколах кременю з гладенькою сіруватою кіркою, з непрозорого кременю світло-сірого до білого та крем'яного кольору, а також із сіро-жовтої крупнозернистої крем'янистої сировини.

Характер первинного розщеплення визначається за знахідками 1 одноплощадкового одноплосинного плаского нуклеусу з негативами пластинок та мікропластин (рис.1, 15), 1 сколу з верхньої частини підциліндричного нуклеусу з негативами пластинок, 1 нуклеусу для відщепів, та за морфологією сколів. Реберчасті сколи представлені 2 невеликими фрагментами. Пластинчасті сколи поступаються відщепам: 35% проти 56% відносно загальної кількості виробів. Вони представлені переважно видовженими фрагментами з обламаним кінцем/ями. Довжина таких фрагментів перевищує ширину у 2 та більше разів (*corps*) (Rozoy 1968, p.372). Переважають досить широкі пластини. На них же виготовлено й більшість виробів із вторинною обробкою. Дещо менше пластинок. Мікропластини представлені лише двома середніми частинами. У цілому пластинчасті сколи мають правильну геометричну форму та регулярне огранення.

Серед виробів із вторинною обробкою переважають скребки (7 екз.). Усі вони на відщепках. Представлені кінцеві, бокові, кінцево-бокові вироби, а також підокруглий та кінцевий скребок із ретушованими краями (рис.1, 3-9).

Ретуш переважно крута, і лише в одному випадку – похила. Відщепи з ретушшю (3 екз.) мають частково чи повністю ретушовані краї. Різців 2 – двогранний асиметричний на пластині (рис. 1, 10) та простий на зламі тонкого (до 2 мм) сколу.

Ретушовані пластинчаті сколи представлені 2 екземплярами з регулярною ретушшю та 1 пластинкою, на якій зворотною ретушшю сформовано виїмку, а також кількома видовженими фрагментами з нерегулярною ретушшю, можливо, слідами використання (рис.1, 11-13).

У колекції присутні дві симетричні трапеції, сформовані крутим ретушуванням зламів медіальних фрагментів пластин (рис.1, 1, 2). Одна бокова сторона однієї з трапецій повністю знята сколом, що за морфологією нагадує різцевий (макроімпакт?).

Шліфовані сокири представлені 3 екз. З них 2 цілі, зроблені з некрем'яних порід каменю, ймовірно відносяться до неолітичної доби. Одну виготовлено з дрібнокристалічної породи пістрявого сіро-зеленого кольору (рис.2, 4), другу – з ізотропної породи, що має поверхню світло-сірого кольору (патина?), але у свіжому сколі вона темно-коричнева (рис.2, 5). Уламок третьої сокири, зробленої з чорного якісного кременю, досить упевнено пов'язується з трипільськими матеріалами пам'ятки.

Кераміка неолітичної доби репрезентована в колекції 3 фрагментами від 3 посудин.

Перша представлена уламком прямих дещо зведених досередини вінець діаметром близько 8 см з потоншеним краєм та заокругленим зрізом. Товщина – 0.6 см. Поверхні заглажені, зовнішня – плямиста коричнево-чорна, внутрішня – темно-сіра. Злам чорний. У керамічній масі є домішки піску та незначної кількості неволокнутої органіки. Під самим зрізом зовні помітні сліди зв'язування краю. Орнамент – кутаеста композиція, виконана діагональними глибокими прокресленими лініями шириною 2-3 мм (рис.2, 1).

Друга представлена уламком стінки товщиною 0.7-0.8 см. Поверхні заглажені, підлисковані, світло-сіро-бурі. Злам пістрявий. У керамічній масі є домішки піску, жорстви, каміння (уламки вапняку з максимальним зафіксованим розміром 4 мм) та тонких органічних волокон. Орнамент – паралельні проглажені лінії шириною 3-4 мм (рис.2, 2).

Третя представлена уламком стінки товщиною 0.8-0.9 см. Зовнішня поверхня заглажена,

підлискована, буро-світло-бура, внутрішня – з грубими розчосами, чорна. Злам чорний. У керамічній масі є домішки шамоту, жорстви, гравію, каміння (максимальний зафіксований розмір 6 мм) та тонких органічних волокон. Орнамент – горизонтальні ряди вертикальних відбитків прямого 7-зубого штамп (найчастіше помітні відбитки лише 5 зубців). Довжина штамп – 13 мм (рис.2, 3).

Крім неолітичної у колекції є 2 неорнаментовані фрагменти стінок посудин кінця доби бронзи – початку раннього залізного віку.

Колекція досліджень А.В.Добровольського 1947 р.

Матеріали, виявлені у Мельничній Кручі в 1947 р., наразі зберігаються в наукових фондах ІА НАНУ. З 40 знахідок, згаданих у польовій документації, на початок 2011 р. вдалося віднайти лише 27. Також у колекції присутні 3 вироби з рогу, не згадані ні в щоденнику, ні у польовому описі А.В.Добровольського.

Крем'яні вироби представлені 1 дистальним та 1 медіальним уламками пластин, 2 відщепами, 1 нуклеподібним уламком.

Кераміка неолітичної доби представлена 4 фрагментами, що реконструювалися в уламок вінець посудини. Вінець прями, зведені досередини. Їх край зсередини дещо потоншений, зріз сплющений. Товщина – 0.7-0.8 см. Глина містить значну домішку піску та жорстви, а також меншу кількість каміння (максимальний зафіксований розмір – 4 мм), графіту, органічних волокон та уламків мушель. Орнамент – складна композиція з діагонально заштрихованих прямими проглаженими лініями шириною 0.2 см зон, відмежованих одна від одної аналогічно виконаними подвійними кривими лініями (рис.3, 15).

Ще один наразі відсутній у колекції орнаментований фрагмент стінки був опублікований В.М.Даниленком як уламок щойно охарактеризованої посудини (Даниленко 1969, с. 110, рис. 77, 2). Другий відсутній у колекції і не згаданий у польовому описі неолітичний фрагмент В.М.Даниленко описує у своєму польовому щоденнику як «крупний фрагмент прямих вінець, прикрашених ялинковим лінійно-проглаженим орнаментом» (Даниленко 1949/25, № 1740, с.2).

Кераміка трипільської культури представлена 1 орнаментованим уламком вінець та шийки і 2 неорнаментованими уламками стінок кухонних посудин.

Проблеми інтерпретації неолітичних матеріалів пам'ятки

Першим дотрипільський неолітичний вік більшості знахідок Мельничної Кручі визначив А.В.Добровольський, який порівнює їх із матеріалами надпорізького поселення Собачки (НА ІА НАНУ, Ф.А., Д22а, № 14). Згодом аналогічне визначення опублікував Є.Ю.Кричевський, щоправда, називаючи пам'ятку «Млиновим Полем» (Кричевський 1941, с.394). Одразу після проведення власних досліджень пам'ятки В.М.Даниленко відніс всі її неолітичні матеріали до найранішого неоліту Побужжя (Даниленко 1949/25, ф. експ. № 2034, с.4). Пізніше пам'ятка була включена ним до «південнобузької» культури, згодом перейменованої на «буго-дністровську». У монографії 1969 р. він поділив їх на більш ранні – «печерські» та пізніші – «самчинські» знахідки. Виділення цих двох комплексів було обґрунтоване типологічною відмінністю різних керамічних посудин та стратиграфічними спостереженнями (Даниленко 1969, с. 107), згадки про які відсутні як у польовій документації, так і в публікації 1957 р. При цьому до самчинських матеріалів дослідник відніс дві трапеції та уламок кераміки з гребінцевим орнаментом із зібрань ОАМ, а до печерських – крем'яний комплекс з яскраво вираженими кукрекськими рисами та фрагменти кераміки із власних розкопок 1949 р., а також фрагмент кераміки, виявлений А.В.Добровольським у 1947 р. (Даниленко 1969, с.108-110). Отже, виникає підозра, що реальне залягання «самчинського» горизонту над «печерським» він спостерігати не міг, адже перший представлений підйомним матеріалом 1938 р., а другий – підйомним матеріалом та знахідками із зачисток і розкопів 1947 та 1949 рр. Відповідно, твердження про наявність двох неолітичних горизонтів Мельничної Кручі виглядає необґрунтованим.

Таким чином, постає питання про реальне співвідношення колекцій підйомного матеріалу та знахідок із розкопів Мельничної Кручі, добутих різними дослідниками у різні роки.

Уважне вивчення опису умов виявлення знахідок на поверхні та розташування розкопів свідчить про походження відповідних колекцій з різних частин урочища. Це підтверджується згадуванням у різних джерелах трьох різних топонімів: «Мельницьке», «Мельнична Круча» та «Млинове Поле», а також різних відстаней від пам'ятки до с.Сабатинівка. Отже, у різні роки збирання підйомного матеріалу могло

проводитися на приблизно 800-метровій ділянці лівого берегу П.Бугу, що починається за 1.6 км, а закінчується за 2.4 км вниз за течією ріки від греблі водяного млина, розташованого на південно-західній околиці с.Сабатинівка (Кюсак, Гаскевич 2011, с. 183).

Згадана ділянка являє собою частину витягнутого з північного заходу на південний схід великого заплавного луку, обмеженого на заході та півдні вигином річища П.Бугу, а на сході та півночі – бортом долини ріки висотою 10-15 м (рис.1, А). Наразі максимальна довжина луку становить близько 1200 м, а ширина у його найширшій, центральній частині – близько 300 м. Висота заплави у прибережній частині цієї центральної ділянки луку в середині ХХ ст. трохи перевищувала 3 м над рівнем води в річці. Як впливає з архівних джерел, цей так званий «прирічковий вал» наприкінці 30-их років мав ширину близько 50 м. Він плавно знижувався з півдня на північ, переходячи в заболочений діл завширшки близько 100 м. Під час повеней діл заповнювався водою, а «вал» утворював витягнутий уздовж течії ріки острів розміром 500 x 50 м. Його найвища, південна частина мала на той час мисоподібний виступ шириною 100 м і довжиною 10-15 м. За свідченнями місцевих мешканців, записаними В.І.Селіновим у 1937 р., раніше «мис» ще далі виступав у ріку, але впродовж попередніх 23 років швидко зменшився на 25 м внаслідок підмивання рікою (Селинов 1937). Саме цей крутий підмитий водою берег і називався «Мельничною Кручею». Наразі жодних виступів на згаданій ділянці берега не спостерігається (рис.1, А).

Більша частина площі високої центральної прирічкової ділянки «Мельничної Кручі» була розкопана В.М.Даниленком у 1949 р. Але в описах робіт 1930-их та 1947 років чітко зазначено, що підйомний матеріал збирався на похилому, сильно розмитому березі ріки. Цьому опису більше відповідає західна, ближча до Сабатинівки частина луку. Напевно, цим пояснюється й менша – лише 1.5 км – відстань від пам'ятки до села, зазначена у працях 1930-их років, порівняно з відстанню 2-2.5 км, наведеною у пізніших роботах В.М.Даниленка.

Відтак, існують усі підстави для окремого розгляду, з одного боку, матеріалів 1938 та 1947 рр., зібраних А.В.Добровольським на поверхні, переважно в пониженій західній ділянці луку, з іншого – знахідок 1949 р., виявлених В.М.Даниленком у його найвищій центральній частині.

Цей висновок підтверджується і порівнянням відповідних колекцій. Так, щойно розглянуті матеріали 1938 та 1947 рр. характеризуються т.зв. «неолітичним» крем'яним інвентарем, специфіку якого визначають 2 симетричні трапеції, виготовлені на пластинах з паралельною огранкою спинки, серії видовжених перетинів та уламків таких пластин, поодинокість різців, один із яких також на пластині. З поверхні походять і обидва неолітичні шліфовані вироби.

Інакше виглядає колекція з розкопів і зачисток 1949 р. Її крем'яний комплекс відзначається виразними ознаками, притаманними кукрекській мезолітичній культурі – олівцеподібними нуклеусами, мікропластинами з притупленим краєм, вкладнями кукрекського типу, відщеповими багатолезовими різцями з плоскими та широкими різцевими сколами, масивними циркулярними та ретушованими на 3/4 периметру скребками (Даниленко 1957, с.39-41, табл. I; 1969, с.109, 110, рис.76; Гаскевич, у друці). Цікаво, що кілька виробів, які дисонують із цим комплексом (трапеція, різець на уламку пластини, плоский нуклеус), походять із Зачистки I та Розкопу I, тобто з найбільш західної і найнижчої відносно рівня ріки ділянки розкопаної частини урочища. Звідси ж походять і всі уламки неолітичної кераміки, виявлені в розкопах і зачистках 1949 р. (рис.4).

Підйомний матеріал 1949 р. займає ніби проміжне становище між двома охарактеризованими комплексами (рис.3). За наявності виразних «неолітичних» виробів (2 симетричні трапеції, кінцевий скребок на пластинці) він містить і окремі кукрекські елементи (пластинка з притупленим краєм, боковий подвійний виямчасто-ретушний різець на відщепі). Це може пояснюватися як збиранням підйомного матеріалу і у західній, і у центральній

ЛІТЕРАТУРА

Гаскевич Д.Л. Мельнична Круча – багатошарова пам'ятка первісної доби на півдні лісостепового Побужжя // Колекції Наукових фондів Інституту археології НАН України. Матеріали та дослідження. – Археологія та давня історія України. – Вип. 7. (У друці).

Даниленко В.Н. Отчет о работе Среднебугской экспедиции в 1949 г. – Науковий архів ІА НАНУ. – Фонд експедицій. – Спр. 1949/25.

Даниленко В.М. Дослідження неолітичних пам'яток на Південному Бузі // Археологія. – Т. X. – К., 1957. – С.36-49.

частинах луку, так і потраплянням до його складу досить численних знахідок із Траншеї, що відділяє Розкоп I від Розкопу II (детальніше див. Гаскевич, у друці).

Висновки

Вивчення та порівняння неолітичних колекцій Мельничної Кручі, добутих у різні роки досліджень, дозволяє зробити такі висновки.

1. У межах пам'ятки існують зони поширення двох типів крем'яного матеріалу – «неолітичного» на заході урочища і «кукрекського» в його центральній частині.

2. Ці зони частково перекриваються лише в районі Розкопу I та Зачистки I 1949 р. Натомість опубліковані стратиграфічні спостереження В.М.Даниленка стосуються крайніх північних квадратів Розкопу III та крайніх східних квадратів Розкопу II. Відповідно, ситуації перекривання знахідок одного комплексу знахідками іншого він спостерігати не міг.

3. Неолітична кераміка та шліфовані кам'яні знаряддя виявлені лише на ділянках урочища, де є кремій «неолітичного» типу. У зоні поширення виключно кукрекського кременю відповідні знахідки відсутні. Відтак є підстави поставити під сумнів зв'язок виробів кукрекської культурної традиції з неолітичною керамікою та кам'яними шліфованими знаряддями представлених на пам'ятці типів.

Зроблені висновки потребують подальшої перевірки ретельним вивченням колекцій інших буго-дністровських поселень регіону та новими польовими дослідженнями самої Мельничної Кручі.

¹ *Автори щиро вдячні зав. відділу зберігання та наукової обробки ОАМ Л.Ю. Поліщук за допомогу у розшуках колекції та її документації.*

Даниленко В.Н. Неолит Украины: Главы древней истории Юго-Восточной Европы. – К.: Наукова думка, 1969. – 259 с.

Добровольський А.В. Середньобузька експедиція 1947 р. – Науковий архів ІА НАНУ. – Фонд експедицій. – Спр. 1947/3.

Добровольський А.В., Макаревич М.Л., Оболдуева Т.Г. Середньобузька експедиція 1948 р. – Науковий архів ІА НАНУ. – Фонд експедицій. – Спр. 1948/1.

Добровольський А.В. Перше Сабатинівське поселення // АП УРСР. – 1952. – Т.4. – С. 78-83.

Кіосак Д.В., Гаскевич Д.Л. Неолітична стоянка Мельнична Круча: Історія дослідження та проблеми інтерпретації крем'яної колекції // Стародавнє Причорномор'я. Вип. ІХ. – Одеса: ФОП «Фрідман О.С.», 2011. – С. 181-188.

Кричевський Є.Ю. Ранній неоліт і походження трипільської культури // Палеоліт і неоліт України. – Т. І. – К.: Вид-во АН УРСР, 1941. – С. 323-407.

Козубовський Ф.А. Археологічні дослідження на території БоГЕСу (1930-1932 рр.). – К., 1933. – 180 с.

Селинов В.И. Археологическая разведка в с.Сабатиновке Грушковского района Одесской обл. – 1937. – ОАМ, інв. № 59378/4.

Товкайло М.Т. Репресована стаття П.В.Харламповича 1931 року – перша наукова праця з неоліту Побужжя // Кам'яна доба України. – Вип. 10. – К.: Шлях, 2007. – С. 222–234.

Rozoy J.G. L'étude du matériel brut et des microburins dans l'Épipaléolithique («Mésolithique») franco-belge // Bulletin de la Société Préhistorique Française. Etudes et travaux. – 1968. – 65 (1). – P. 365-390.

Gaskevych D.L., Kiosak D.V.

Neolithic finds of the Melnychna Krucha from investigations by A.V.Dobrovolsky and cultural-chronological interpretation of the site

The article treats Melnichna Krucha Neolithic site investigated in the forest-steppe part of the Southern Buh river valley in 1930-1940s. The materials which were collected here by A.V.Dobrovolsky in 1938 are published in details for the first time. Authors argue for separate localization 1949 and various cultural-chronological interpretation of the finds collected on a surface in 1938 and obtained by excavation of V.N. Danilenko in 1949.

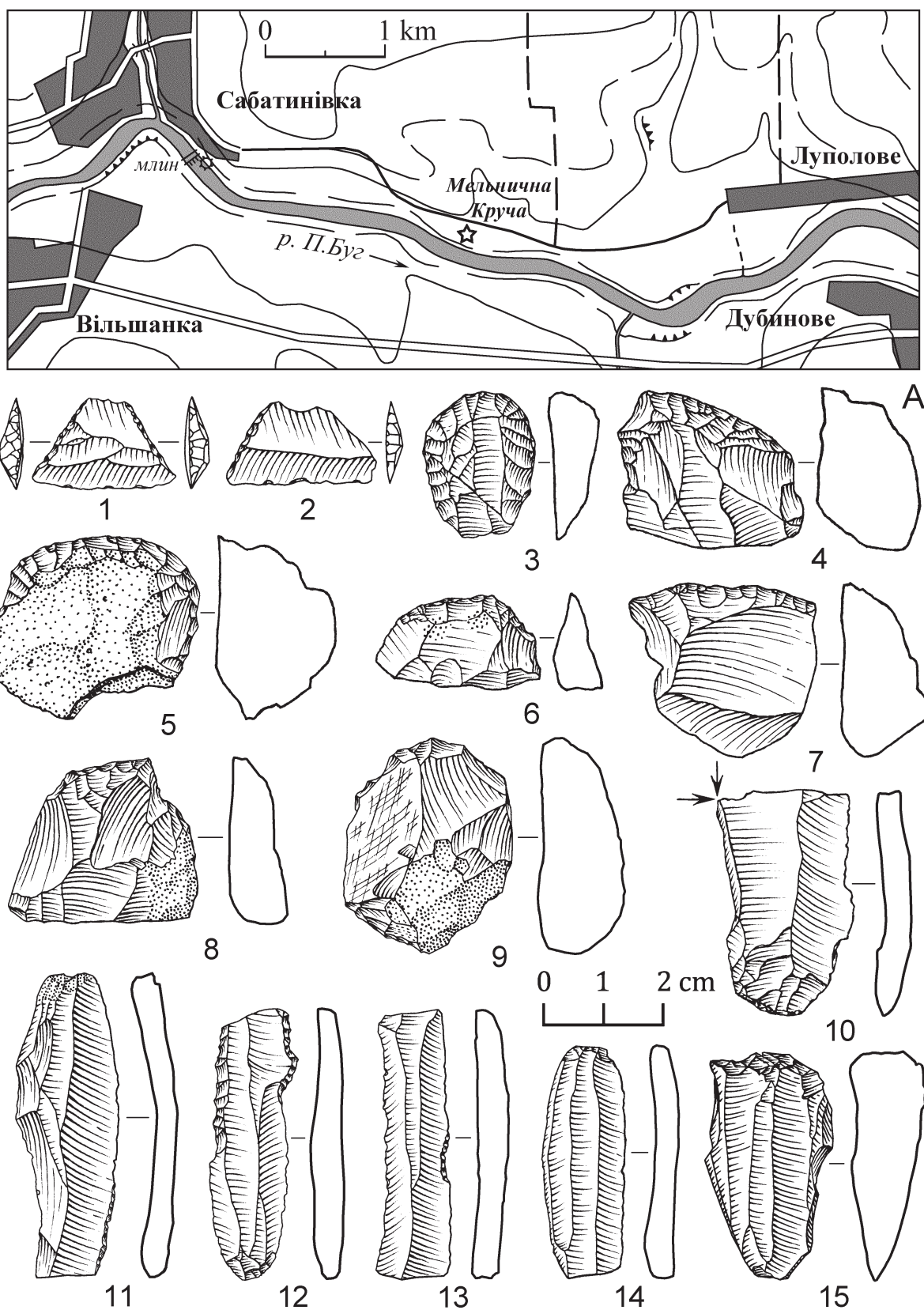

Рис. 1. Мельнична Круча. Місце знаходження пам'ятки (А) та крем'яні вироби (1-15) із колекції знахідок 1938 р.

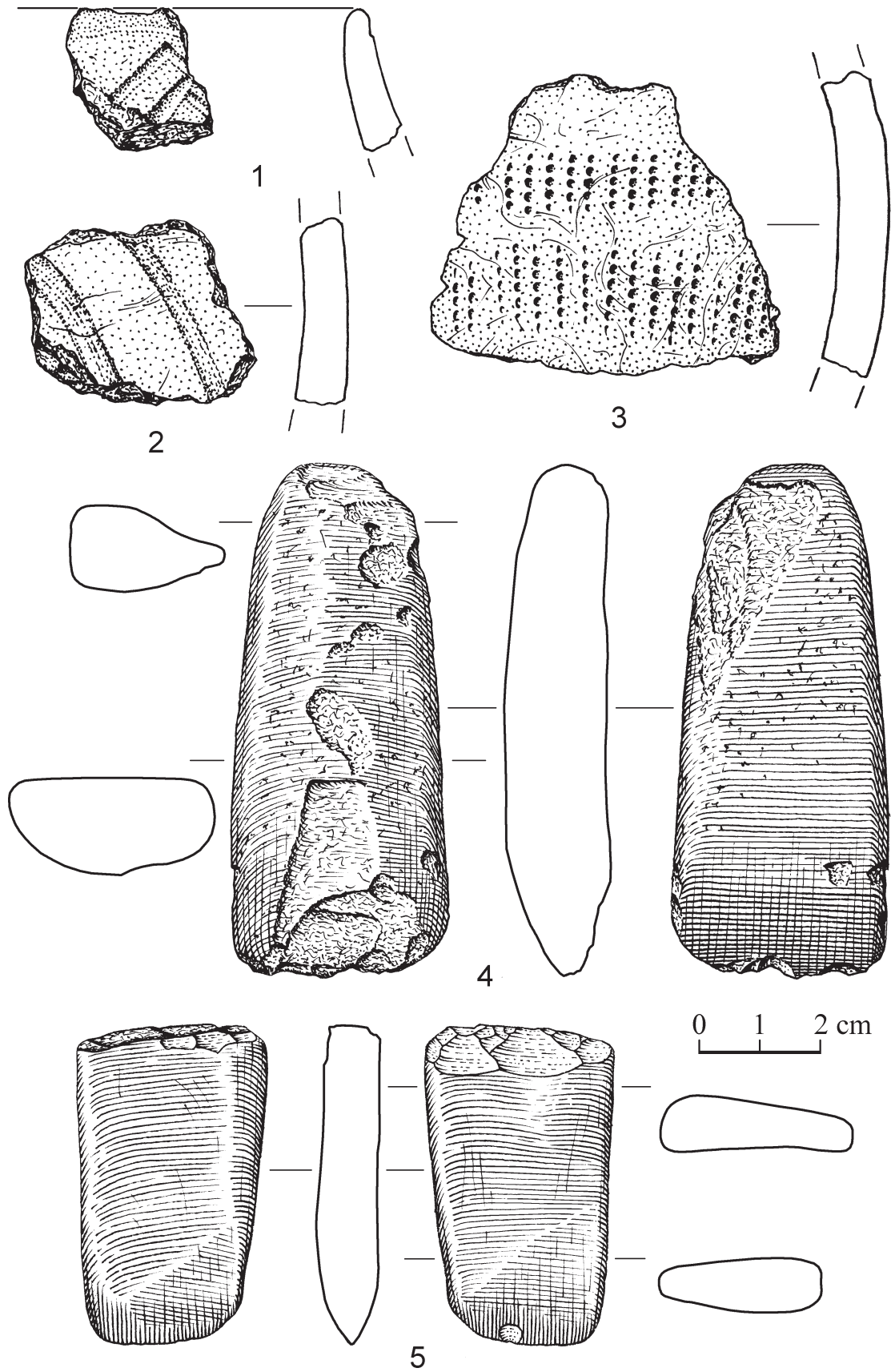

Рис. 2. Мельнична Круча. Неолітична кераміка (1–3) та кам'яні сокири (4, 5) із колекції знахідок 1938 р.

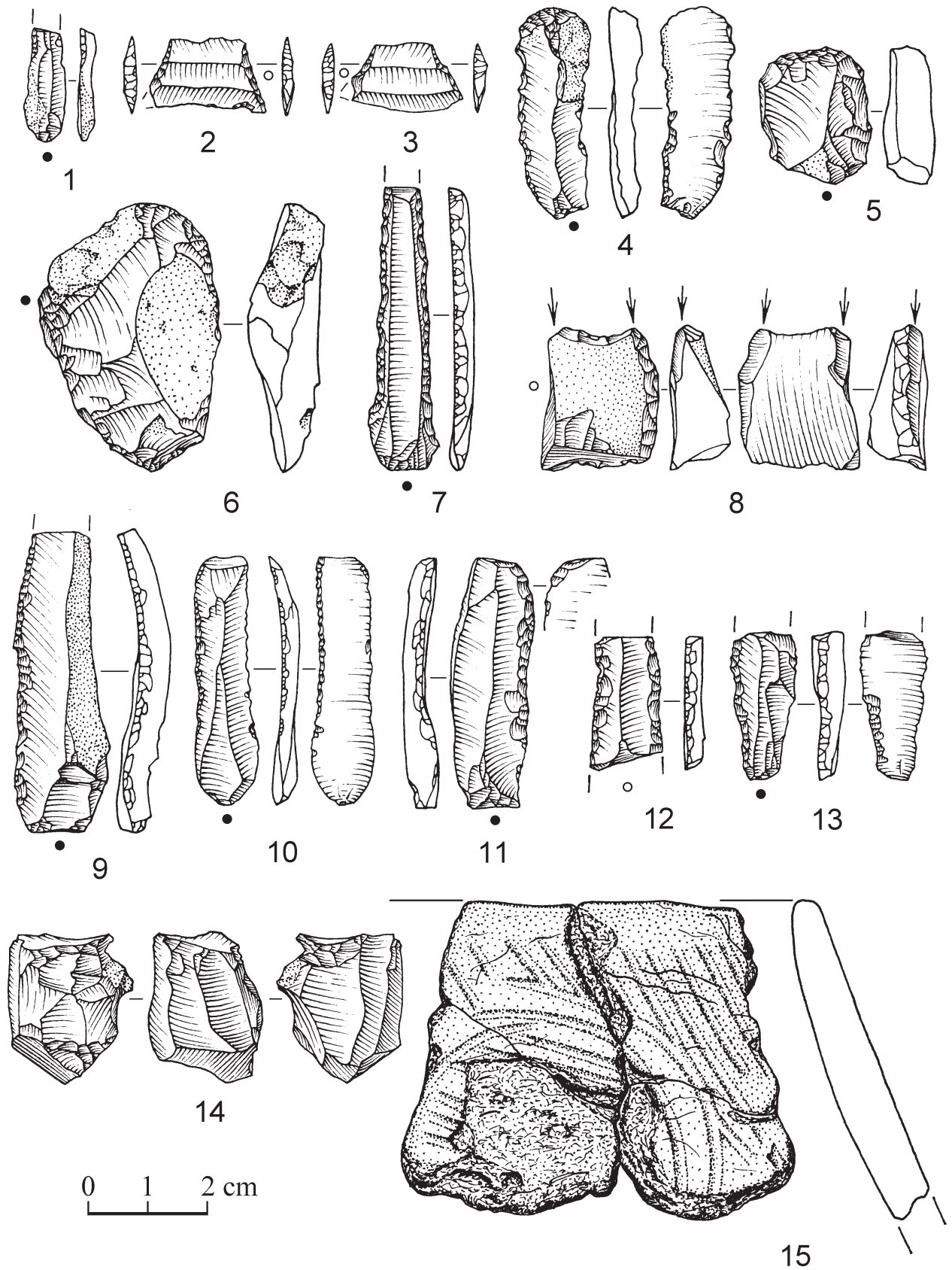

Рис. 3. Мельнична Круча. Крем'яні вироби (1–14), зібрані на поверхні у 1949 р., та фрагмент неолітичної кераміки (15) із зачистки 1947 р.

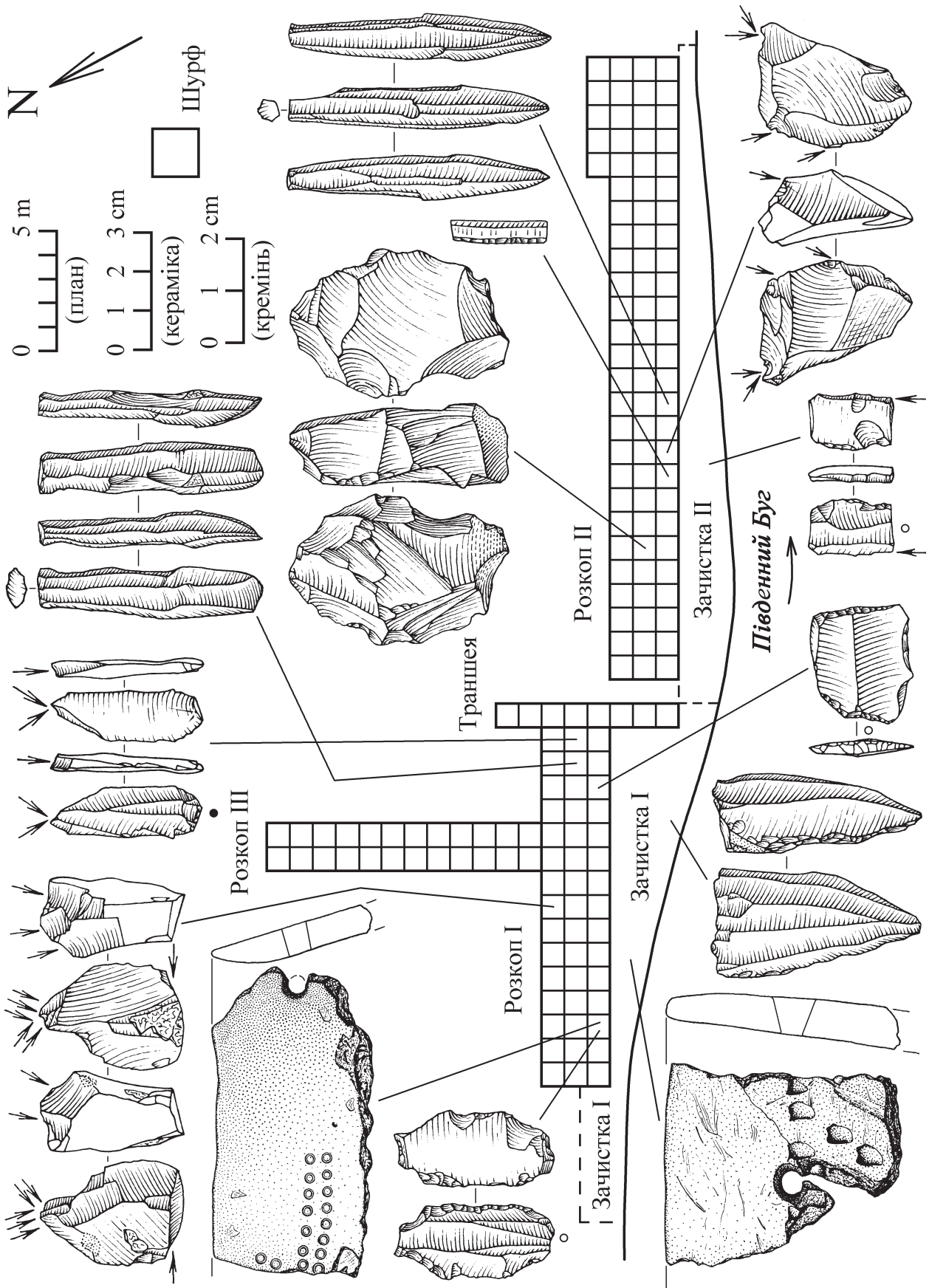

Рис. 4. Мельнична Круча. Розташування розкопів, зачисток, траншеї та шурфу 1949 р. (за Даниленко, 1949/25, ф. експ. № 2038, кресл. 1) із зазначенням місця виявлення знахідок визначальних для культурно-хронологічної інтерпретації пам'ятки.